

Гордана Блажојевић

САВРЕМЕНИ СТЕРЕОТИПИ
СРБА О КИНЕЗИМА У БЕОГРАДУ:
Када кажеш Кина, мислим Блок 70 или ...

САЖЕТАК: У фокусу овог истраживања налазе се етнички хетеростереотипи. У раду се разматрају асоцијације Срба о Кинезима у Београду. Истраживањем су обухваћени испитаници оба пола, различитог узраста и образовне структуре. Разликују две врсте хетеростереотипа. Једни су везани за представе о Кинезима у Кини, а други су о кинеској популацији која живи у Србији. Код млађих испитаника *домаћи Кинези* су имали велики утицај у формирању слике о Кини и Кинезима уопште. С друге стране, готово сви старији испитаници независно од пола и образовања наглашавају разлику између кинеске популације у Кини и оне у Србији. Поставља се питање који су фактори битни за формирање одређене врсте стереотипа.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: етнички стереотипи, Кина, Кинези, стереотипи Срба о Кинезима

Кинеска заједница у Србији до сада, готово да није била у сфери етнолошких истраживања. Изузетак представља чланак Ивана Ђорђевића објављен на немачком језику.¹ У ову заједницу је тешко продети због непознавања језика и због њене затворености. Тај феномен бих окарактерисала као *синдром кинеског зида*. Увидевши да због језичке баријере (за сада) нисам у могућности да обавим озбиљно истраживање кинеске заједнице у Србији, одлучила сам да се посветим етничким хетеростереотипима о Кинезима који постоје код Срба, као поглед *кроз кинеске зидове*. Први утисци Срба о Кини и Кинезима јављају се почетком 18. века у облику путописне грађе.² Етимологија речи стереотип упућује на нешто непроменљиво. Научна истраживања су показала да су етнички стереотипи подложни променама.³ Након увида у путописну грађу из ра-

¹ Ђорђевић, И. (2006). Chinesen in Serbien — (un)erwünschte Gäste, *Ost-West. Europäische Perspektiven*, 7. Jahrgang 2006, Heft 2, Freisen 2006, (115—122).

² Дучић, Ј. (1982). *Гроф Сава Владиславић*, Београд: Слово љубве.

³ О етничким стереотипима види: часопис *Нова српска политичка мисао* Vol. VI (1999), no. 1—2, као и *Nova srpska politička misao, posebno izdanje: Etnički stereotipi*, Београд

зних периода имала сам намеру да утврдим дијахронијске промене стереотипа Срба о Кини и Кинезима.⁴ С обзиром на то да не постоји ниједно темељније истраживање савремених стереотипа Срба о Кинезима одлучила сам да овај рад буде прва фаза у којој ћу истражити садашњу ситуацију.

Кинези почињу масовније да се досељавају у Србију деведесетих година 20. века. Не постоји ниједан званичан реални податак о броју Кинеза у Србији. У Републичком заводу за статистику добила сам податак да у Србији борави 384 Кинеза, а од тога 223 у Београду. Податак се односи на попис становништва из 2002. године. Тада је услов да страни држављанин буде пописан био да легално борави на територији Србије дуже од годину дана. У амбасади Републике Кине у Београду не знају број кинеских држављана у Србији. Добила сам одговор да нису задужени за њих, већ се баве дипломатским односима са Србијом. У медијима постоје прилично слободне процене о броју Кинеза у Србији које достижу невероватне цифре, чак 100.000! Србија је у почетку представљала место транзиције за Кинезе који желе да стигну до европских и других земаља.⁵ Према Шен Хонгу, председнику Удружења кинеских држављана у Србији, највише Кинеза живи на Новом Београду, у близини тржног центра у Блоку 70.⁶ Ту се налази и средиште њихове трговине, популарно названо *Код Кинеза*. У осталим деловима Београда постоје појединачне продавнице чији су власници Кинези.⁷ У Србији се Кинези првенствено баве трговином, затим угоститељством, алтернативном медицином, земљорадњом. Економска криза, која је у Србији започела деведесетих година 20. века, довела је до тога да кинески производи, иако слабијег квалитета због своје приступачне цене постану веома тражени. Ова роба је помогла многим економски угроженим породицама.

У штампи постоје различити описи Кинеза у Србији. Неки од њих се односе на *физички изглед* Кинеза: ... *неуредни, уморни, нервозни и нећирситијачни, једу где стигну...*⁸ Илустративан је следећи пример стереотипа о *кинеској кухињи*: *од једног брачног пара из Панчева чули смо како Кинези „ћрипремају” домаће месо. Ухватиће ћса или мачку, којих на нашим улицама има на ћрешек, ћа је „забораве” на ћшавану. Комшћије онда обично не могу да живе од буке коју ћраве лућалице док, изгладнели, бауљају ћо зрадама. Тамо ошћану док не ћрочисте црева или док их неко, као наш брачни ћар, не сћаси.*⁹ У београдским медијима појавио се податак о масовном склапању фиктивних бракова између Срба и Кинеза. Медијско тумачење ове појаве види разлог у лакшем добијању југословенског, а ка-

2002; Тодоровић, И. (2005). *Мишска истина Срба. Анализа мишских сагледавања улоге и значаја српског народа*, Београд.

⁴ Захваљујем се проф. др Радосаву Пушићу шефу катедре за оријенталистику Филолошког факултета Универзитета у Београду, који ме је упутио на релевантну библиографију.

⁵ <http://arhiva.kurir-info.co.yu/arhiva/2005/februar/19-20/B-01-19022005.shtml>

⁶ <http://arhiva.kurir-info.co.yu/arhiva/2005/februar/19-20/B-01-19022005.shtml>

⁷ Ђорђевић, I., н. д., 117.

⁸ <http://www.mediaclub.cg.yu/zanimqivi/zanimljivi08-00/23.htm>

⁹ <http://arhiva.glas-javnosti.co.yu/arhiva/2006/01/09/srpski/BG06010803.shtml>

сније српског држављанства и пасоша. За ту услугу Кинези, наводно, плаћају неколико хиљада евра.¹⁰ Српско-кинески бракови су, међутим, ретки, јер језик представља главну баријеру.¹¹ На Интернету је 2007. године било постављено питање: Да ли би прихватили када би ваша ћерка почела да се забавља с момком неке друге расе или националности? Да ли је Србија спремна да прихвати овакве везе и бракове? Да ли бисте се ви усудили да ступите у брак с, рецимо, Кинескињом? Од укупно 135 гласова је са „зашто да не” одговорило 74 (55%), „можда” 28 (21%), „не, никако” 33 (24%).¹²

Као тема новинских чланака појављује се „посрбљивање” Кинеза, тј. прича о Кинезима који својој деци рођеној у Београду дају српска имена (Милош, Драган, Марко, Ана, Никола и сл). Кинеска деца, која иду у српске школе, имају потешкоћа у учењу српског језика и савладавању школског градива.¹³ Постоји мишљење да припадници кинеске заједнице својој деци дају српска имена и своју децу дају на чување месном становништву у тежњи да се интегришу у српско друштво.¹⁴ Кинези, међутим, свуда у дијаспори својој деци поред имена за *јавности*, дају и кинеско име за *приватну употребу*. Већина Кинеза своју децу ипак не даје на чување српским дадиљама, већ их шаљу у Кину да би се школовала на кинеском језику.

Осим непознатог броја живих Кинеза у Србији, у српској штампи је пре неколико година отворено питање о *неумирању Кинеза у Србији*. У вези са сахрањивањем постоје разна нагађања. МУП наводи да их родбина не сахрањује у Србији, већ се уз спроводницу и пратњу тела преминулих, враћају за Кину.¹⁵

Из свега до сада изложеног може се, дакле, закључити да је медијска слика кинеске заједнице у Србији, а посебно у Београду, на нивоу *урбаних легенди*. То су приче о њиховом броју, исхрани, неумирању, фиктивним браковима и сл.

Сопствена истраживања стереотипа Срба о Кини и Кинезима спровела сам методама анкете, интервјуа и слободног разговора. Истраживање сам обавила у периоду од новембра 2008. до марта 2009. године међу српском популацијом у Београду. Као и приликом истраживања стереотипа Грка о Србима у Србији,¹⁶ анкету сам конципирала по угледу на Предрага Пипера.¹⁷ Анкета коју сам користила има извесне разлике у односу на поменутог аутора, што је у складу с природом етнолошких

¹⁰ <http://www.medioclub.cg.yu/zanimljivi/zanimljivi08-00/23.htm>; <http://arhiva.glas-javnosti.co.yu/arhiva/2006/01/09/srpski/BG06010803.shtml>

¹¹ Податак добијен од проф. др Радосава Пушића.

¹² http://www.maksimalno.com/artman/publish/lifestyle/clanak_419.php

¹³ <http://arhiva.kurir-info.co.yu/arhiva/2005/februar/19-20/B-01-19022005.shtml>

¹⁴ Djordjevic, I., *н. д.*, 119.

¹⁵ <http://www.tabloid.co.yu/clanak.php?br=97&clanak=10>

¹⁶ Благојевић, Г. (2008). Етнички стереотипи: Срби виђени очима савремених Грка, *Слике културе некад и сад*, Зборник 24, Београд: Етнографски институт САНУ (125—131).

¹⁷ Пипер, П. (2003). Асоцијативни речници словенских језика и етнокултурни стереотипи, *Славистика VII*, Београд, 23.

истраживања.¹⁸ Анкетом је обухваћено 80 особа оба пола (42 жене и 38 мушкараца), српске националности, различитог образовања и узраста (од 20 до 85 година). Осим тога, спровела сам анкету међу ученицима београдске средње техничке школе „Дрво Арт”. Посебну захвалност дугујем мр Зорици Ђоковић, директорки школе и свим ученицима који су учествовали у анкети. Одабрала сам ову школу јер ученици у њу долазе из разних делова града. На анкету је одговорило укупно 187 ученика трећег и четвртог разреда (узраста 17—18 година) оба пола: 107 ученика трећег разреда (51 женског пола, 56 мушког пола), 80 ученика четвртог разреда (47 женског, 33 мушког пола).

Све испитанике сам замолила да напишу најмање пет асоцијација на речи: *Кина*, *Кинез*, *Кинескиња*. Средњошколци су, међутим, писали асоцијације само на реч *Кина*. С друге стране, код свих испитаника, осим средњошколаца преовладавају две речи, па и читаве реченице. Кажу да су били инспирисани задатим питањем и да *асоцијација не може да сјане у једну реч*. У тексту наводим асоцијације у облику у коме су их написали испитаници.

У испитиваном узорку структура асоцијација може се сврстати у неколико категорија, на пример: *култура и уметност*; *физички изглед*; *бројност* *популације*; *карактерне и психичке особине*; *храна*; *производња*, *привреда*, *роба*; *географски појмови*; *артефакти*; *религија*, итд.

Асоцијације на реч *Кина*. Код испитаника оба пола најчешћа асоцијација је *Кинески зид*. За једну испитаницу је *Кинески зид* асоцијација у контексту уметничког перформанса Марине Абрамовић. Код средњошколаца асоцијација *Кинески зид* је веома честа, а најбројнија је код ученика трећег разреда, 30: *кинески зид* (27), *зид* (3). Код ученица трећег разреда 17; код ученица четвртог разреда 15; код ученика четвртог разреда 8: *кинески зид* (7), *зид*...

Код анкетираних особа женског пола следе асоцијације које се могу подвести под категорију културе и уметности: *калиграфска сликарска уметност*, *својствена сликарска уметност*, *акварел*, *кинеска сликарска уметност*, *дрворези 12. век*, *мојиви с цвећем*, *позоришне сенке*, *филмови које волим*, *храна коју не волим*, *добар филм*, *кинески филм*; *друга култура*, *велика разлика*, *еџотична култура*, *старине*, *стара цивилизација*, *културна револуција*, *мудре пословице*, *архитектура*, *куће — архитектура*, *фенџ-шуи*. И код испитаника су најбројније асоцијације из категорије култура: *култура*, *традиција*, *најстарија култура на свету*, *посебни обичаји*, *стара цивилизација*, *династија Минг*, *велики културолошки распон — од традиционалног и лепог до крајње бедног*; *свој духовног и телесног вежбања*, *кинеска револуција*. Код средњошколаца су асоцијати из ове категорије: *традиција* (7), *уметност* (2), *филозофија* (2), *култура*, *(не)култура*, *карневал*, *историја*, *цар Чин*, *обичаји*, *кинеска Нова година*.

Код средњошколаца највећи број асоцијација се односи на храну и у вези с тим прибор за јело и угоститељске објекте. Изузетак су мушки

¹⁸ О разликама у анкети: Благојевић, Г., н. д., 126.

испитаници трећег разреда, код којих је најчешћи асоцијат *Кинески зид*, а храна је на шестом месту. У вези с храном најчешћа асоцијација је пиринач. Неколико асоцијација су у вези с неуобичајеним менијем: у *Кини једу ње; једу бубе!* Један асоцијат представља игру речи: *чајна kobасица* — производ који под тим називом постоји у српској кухињи, али се у овом контексту односи на изговор енглеске речи *China* која значи Кина. Код испитаница преовладавају асоцијати с негативном оценом.

Код ученица трећег разреда најчешћа асоцијација у категорији *храна* је *пиринач* (18), а затим су: *суши* (11); *кинеска храна* (2), *храна* (2), *посебан начин исхране*; *мирис њихове хране*; *необична храна*; *буђава храна* :), *фуј храна*; *чајна kobасица*; *кинески ресторани*; *риба*; *једу бубе*. Асоцијације у вези с прибором за јело (8): *шћайићи за јело* (3), *шћайићи* (2), *шћайићи за пиринач*; *шћайићи (чиме они једу)*; *прибор за јело*. Асоцијације у вези с *непријатним мирисом* хране: *смрад* (2); *смрди им храна*, *смрад из кинеских ресторана*. Укупан број асоцијација везаних за храну, прибор за јело и мирис хране је 50. Код ученика трећег разреда асоцијати су: *пиринач* (9); *пилетина* (2); *храна* (2); *суши* 2; *кинеска храна*, *кинеска јела*; *стирашно шћа све једу...*; *напици* (2): *саки*; *зелени чај*; *прибор за јело* (3): *шћайићи* (2); *шћайићи за јело*. Укупно 23 асоцијата. Код ученица четвртог разреда најбројније су асоцијације које се односе уопштено на храну (19): *кинеска храна* (6); *храна* (3); *ужасна храна* (2); *храна је ужасна*; *смрдљива храна*; *мирис хране*; *непријатан мирис њихове хране*; *кинеска кухиња*; „у *Кини једу ње!*“; у *Кини једу ње*; *риба*), следи пиринач (14): *пиринач* 11, *пиринач (национална кухиња)*, *пиринчана поља*, *пиринач (њихова јела)*. Затим су асоцијације у вези с прибором за јело (13): *шћайићи* (6); *шћайићи за јело* (3); *кинески шћайићи* (2), *шћайићи којима једу*; *шћайићи који се користе за јело*. Дакле, укупно има 46 асоцијација везаних за храну. Код ученика четвртог разреда асоцијације су: *пиринач* (11); *храна* (3); *национална кухиња* (2); *суши*; *кинески ресторан*; *кухиња (кинеска)*; *кухиња*; *смрад (асоцира ме не њихову храну)*; *њихова храна*; *лоша исхрана*. Асоцијације у вези с прибором за јело (3): *кинески шћайићи* (2), *шћайићи за јело*. Укупно 26 асоцијата.

У категорији *хране* најчешћи асоцијат код осталих испитаника оба пола је *пиринач* или *рижа*. За разлику од средњошколаца, само једна испитаница у контексту хране помиње непријатан мирис: *смрдљива храна*. Остали асоцијати код испитаница: *храна*, *специфична кухиња*, *слајко-ки село пиле*, *кинеска кухиња*, *кинеска храна*, *национална кухиња*, *шћайићи*, *чај*. Код испитаника асоцијације су: *суљичаши*, *рижа*, *кухиња*, *земља пиринча*, *пекинска пайка*, „*Луда кућа*“ (*београдски кинески ресторан*), *храна*, *шћайићи*.

Старији испитаници Кину доживљавају као огромно пространство: *огромна земља*, *огромно просторство*, *велико*, *далеко*, *далеки*, *недостижни крајеви*. У категорији која је инспирисана бројем становника Кине најчешћа асоцијација код испитаника оба пола је *многљудност*, а остале су: *бројност*, *Кинези...* *многљудност*, *Кинеза*, *Кинези*, *масовност*, *многљудност* *их је*, *мноштво људи*, *пун*, *многљудност*, *огроман број људи*, *висок националитет*, *многљудност*, *многљудност*, *многљудност*, *велики број становника*, *многљудност*, *милијарда* и *не-*

што, број становника, бројност. У вези с тим су и миграције становништва: миграција, свуда по свету. Иако је за већину асоцијација за Кину бројно становништво, за једну испитаницу, међутим, асоцијат су туђини јединици који тамо по закону морају да расу. За једног испитаника асоцијација на реч Кина је: људски животи као нешто најјефтиније. Једна испитаница је сликовито написала: Кина је за мене место муке, жужве на сваком месту па и у социјалној кући, сиротиња у сваком погледу.

И код средњошколаца је честа асоцијација у вези с бројношћу Кине-за. Једна асоцијација је у вези с површином земље: велика земља. Постоје и асоцијације у вези с распрострањеношћу: свуда су насељени; свуда су; миграција. Пет пута се помињу мрави, што вероватно потиче од изреке: има их к'о жутих мрави, када се истиче бројност одређене групе. Бројност као асоцијација код ученица трећег разреда присутна је 16 пута: велика нација (2); велика популација (2); многобројан народ (2); пуно људи; много људи; превише људи; многобројност; многобројни; најмногољуднија раса; велики број људи; бројност; много их је; много. Код ученика трећег разреда (17): има их много (3); жужва (2); бројност; број становника; многобројност; многољудност; пренасељеност; 1,4 милијарди људи; милиони; Кина има највише становника; најалишћеш; жути мрави; деца; „Браће како је у Кини браће фул је у Кини!!! Пијемо саке и много смо људи учимо кунџу да будемо још лући!!!“ Код ученица четвртог разреда (12): многобројност (3); велики број људи (2); највећи број становника; најалишћеш; многобројни; има их много; има их пуно; велика нација; много. Код ученика четвртог разреда (13): бројност (3); многобројност (2); многољудство (2); превелика популација (пренамноженост); многољудност; многољудно; мноштво људи; пуно људи; велика нација.

Знатан број асоцијација односи се на територијално пространство и политичку позицију Кине: велика земља, велико, околели Американце, светски лидер, моћ, огромна најредна земља, велико, други свет, величина, даљина, као и политички систем (комунизам; сморени комунизам... који је све људе жривоао себи; земља два друштвена уређења — комунистичког и кайишалистичког) и познате историјске личности (Марко Поло, Мао Це, Мао Це Тунг). И код средњошколаца постоје у вези с комунизмом и Мао Це Тунгом. Код ученика трећег разреда (3): Мао Цеш Унг; комунизам; један комунистички председник зајослио све робијаше који су били у заштору и скоро целу Кину саградиле. Код ученица четвртог разреда: комунизам. Код ученика четвртог разреда (6): комунизам (4), комунистичка Кина, ниске комунисте.

Код средњошколаца су на другом месту асоцијати у вези с физичким изгледом, осим код ученика трећег разреда код којих је овај асоцијат на трећем месту, а на другом су асоцијати у вези с продавницама и робом. Најчешћи асоцијати су неутрални, описне природе и односе се на облик очију: косе очи. У другу групу спадају асоцијати који су у вези с телесном грађом и висином, где се Кинези доживљавају као мали, ситни, ниски људи мишићаве грађе. Следећи асоцијат је жути боја коже, жути раса. Постоје свега три негативне асоцијације, дакле код 1,6% испитаника: ружно и једна асоцијација шести прст на руци. Стереотипи

који се односе на *физички изглед*: код ученица трећег разреда најчешће асоцијације су везане за *очи* (20): *косе очи* (11), *очи* (5), *уске очи*, *облик очију*, *специфичне очи*, *специфично црне очи*); телесна грађа и висина (*ниска раса* (2); *мало*; *мали*; *сићни*; *низак раст*; *ниски раст*; *мали су*), *жута раса* (*раса — жуџа* (2), *жуџа раса* (2), *жуџаћи*); *коса* (*црна коса* (2), *коса*); *разно: косо*; *шестии прст на руци*. Постоји и једно мишљење да су *сви људи исти*. Укупно 38 асоцијација. Код ученика трећег разреда најчешће асоцијације су везане за *очи*: *косе очи* (5); *косооко* (2); *очи* (3); *косооки*; *криве очи*; *имају необичне очи*; *косина*; *коси*; *косо*; телесна грађа и висина: *мали* (3), *мали људи* (2), *мало* (2); *ниски* (2); *ниски људи*; *висина*; *ружни*. Укупно 28 асоцијација. Код ученица четвртог разреда најчешће асоцијације су везане за *очи* (18): *косе очи* (12); *очи* (4); *косо-оки људи*; *криве очи*), телесна грађа и висина (8): *мали* (3); *мало*; *мали*, *исти*; *мали људи* (*ниски*); *низак*; *нижи раст*), боја коже (5): *жуџа раса* (2); *боја коже*; *боја њихове коже*; *боја рођене бебе*). Постоји и једно мишљење да су *сви слични*. Укупно 32 асоцијације. Код ученика четвртог разреда најчешће асоцијације су везане за *очи*: *косе очи* (3), *косооки* (2), *очи* (2), *косо-оки*, *накошене очи*), телесна грађа и висина (*мишићава грађа*; *мало* (3), *мали* (2), *висина*), *ружноћа* (*ружно*; *ружни су* (*ружноћа*)); *коса*. Укупно 19 асоцијација.

Честа асоцијација код средњошколаца је *жуџа боја*. Она се само у мањем броју случајева конкретно везује за изглед, на пример, *жуџи су*, *жуџаћи*, те сам је из тог разлога издвојила као посебну категорију: Код ученица трећег разреда: *жуџо* (7); *жуџа боја* (4); *жуџа*; *нешто жуџо*. Укупно 13 асоцијација. Код ученика трећег разреда: *жуџо* (8); *жуџи* (6); *жуџаћи* (2); *жуџа боја* (2); *жуџа*; *жуџ*; *боја*. Укупно 21 асоцијација. Код ученица четвртог разреда: *жуџо* (7), *жуџа боја* (6), *жуџи* (5), *жуџа*. Укупно 19 асоцијација. Код ученика четвртог разреда: *жуџо* (10), *жуџа боја*, *жуџи* (2), *жуџи су*, *жуџокљунци*. Постоји и једна асоцијација *црно*. Укупно 15 асоцијација. Остале асоцијације у вези с бојом су: *црвени круж*; *шарено*. Асоцијације у категорији *боје* код старијих испитаника су разноврсне: *жуџи*, *жуџо*, *браон*, *норанџасто*, *црвено*, *црно*.

На другом месту код старијих испитаника је категорија која се односи на продају, робу и производњу. У овој категорији су претежно појмови који се заснивају на искуству купљене кинеске робе која се пласира на српско тржиште. Кинеска роба се сматра јефтином и лошег квалитета: *јефтино*, *јефтина роба*, *распродаја*, *бофл*, *лош квалитет*, *бувљак*, „*Пирамида*” — *тржни центар*, *дече израчке*, *батерије*, *буџик*, *роба*, *пластика*, *фабрички њогони* и *јефтина роба*, *made in China*, *кинеске радње* и *четврти*; *производња...* (*оштра*) *с шим* у вези: *тржиште*; *исловност...*; *чинје...*; *кинеска роба која се пласира у Србији је углавном лошег квалитета* и *никад је не куџем*. Бројне су асоцијације на реч *Кинескиња*, а које се односе на робу: *џардероба*, *суџ ствари за куџу*; *џардероба је предвиђена за њих*, *па ти је све мало*; *трговина*; *осваја тржиште по целој Европи*, у *свећу моде обезбедила је себи место извршиоца*, а *приметно је да своју културу постојано уџрађује у то што ради*. На реч *Кинез* само је неколико асоцијата из ове категорије: *радње „све за 100”*, *трговина*, *продавац*. С

друге стране, у мушкој популацији асоцијати из ове категорије, углавном, се односе на економски развој: *индустријски бум, технологија, јефтина технологија, економски развој, еколошка катастрофа, производња, јефтино, пластика, ниска цена рада и производа, кинески економски бум, економски бум, извор многих техничких и других досигнућа, child labor, кинеска продавница, ции Цео.*

Асоцијације у вези с *продавницама, производњом, робом и квалитетом* су код ученица четвртог разреда критички обојене у односу на квалитет производа. Честа асоцијација је *јефтина роба*. С друге стране, мушки испитаници помињу развијену технологију. Иако традиционални кинески производ, *свила* ретко се помиње. У првом плану су ствари слабијег квалитета које су на располагању ширем кругу потрошача. Код ученица трећег разреда (30): *свила (3); кинеска роба (2), made in China (2); џардероба (2); јефтино (2); лош квалитет (2); кинеске ствари; играчке кинеске; кинеске продавнице; кинеска радња; кинески буџик; кинеска њијаца; бувљак; буџици; луда џардероба; јефтине ствари; кинеска одећа; трговина; неквалитетни (што се тиче њихових производа); неквалитет; све шарено, шарено, шарено и лоше, лоше, лоше и све по 100 динара. Међутим, помињу се и асоцијације развијена технологија и роботи. Код ученика трећег разреда (29): јефтина роба (4); кинеска радња (3); бувљак (3); јефтина радна снага (2); квалитет (2); кинески тржни центар; крш (играчке); играчке; свакодневни производи; буџици; џардероба; обућа; играчке; чудни шешири; производе аутомобил марке Хонда, Тојота итд; јефтино; залуђеници за видео игре; високи ниво технологије; алкаво; неквалитетно. Код ученица четвртог разреда (23): свила (2); лејезе; лејеза; одећа; јефтина одећа (у кинеским продавницама); јефтине ствари; кинеске радње; њихове продавнице којих је све више; буџик; ружне и прљаве радње; бувљак; кичерај, кич; набацана роба; лоша роба, лоша производња, неквалитетно производа, разне ствари неквалитетне праве; јефтина радна снага; производња; велика производња технике; познати по производњи аутомобила. Код ученика четвртог разреда (17): техника (2); велика привреда; масовна производња; економија; јефтино (2); све јефтино; буџик; бувљак; џардероба; лоша роба; роба (2); трговина; коџа; „made in China”*

Код анкетираних особа женског пола у оквиру категорије *географски појмови*, чешће се помиње новобеоградски блок 70. Остали асоцијати су: *Азија, Теријорија (Азија), Пекинџ, река Хоанџхо, река, Тибет, Исток, оријентално*. Код мушкараца су заступљеније асоцијације *Пекинџ и Јајан* а осим тога: *Јајан, Индија, Макао, Жуџа река, Тибет, Хонџ Конџ, исток, Нови Београд, Блок 45*. Асоцијат *Јајан* је чест код особа оба пола и свих узраста. Један испитаник ми је рекао да њега реч *Кина* подсећа на случај који је гледао преко телевизије и испричао ми је следећу причу: *У Лесковцу су се пошле на њијац Кинези и Циџани. Циџани су ушле Кинезе. Дошла телевизија и њија главног Циџу што има да поручи, а он ће: „...да им поручим да се врати у тај њихов Јајан одакле су дошли!”*

Домаћи географски појмови код мушкараца се чешће јављају као асоцијација на реч *Кинез*: *Блок 70, Сурчин, Стојана њочетком деведесетих (село на Ибарској магистрици јуно њечењара и кинеских радњи кад их*

нигде није било). И код жена се као асоцијација на реч *Кинез* јављају домаћи географски појмови: *Нови Београд, блокови Нови Београд, Блок 70, Смедерево*. У вези међусобне повезаности Кинеза у Србији јављају се асоцијати: *заједница, кинеска четврти, кинеске четврти, међусобна повезаност* (у Србији).

По бројности трећа категорија асоцијата код жена везана је за артефакте. Ту је најчешћа асоцијација кимоно, затим свила (*квалитетна свила*), порцелан (*фини порцелан, деликатни порцелан*), бицикл. Осим тога чести су асоцијати: *каја, кайе, шешир, кинеска керамика, свилена буба, рикше, ситан ручни рад, ткањине*. Веома често се помињу кинески проналасци: *вајромеј, баруџи и чуда*. Осим тога у више случајева помињу се *циркус, змај, змајеви*, као и појединачно: *мало ситало, обућа која сече ноге, кинеска фризура, Забрањени град, церемонија, правила, држе се за руке*. Код испитаника најчешћи асоцијат из ове категорије је *кишобран*, а затим *баруџи, тајпике шангајке, глина*. Једном испитанику асоцијација је „*до-до*” *игра*. Код средњошколаца су најчешћи асоцијати из ове категорије у вези с народном ношњом (10): *кимоно (4); ношња (2); женска хаљина (2); кинеска народна ношња; национална ношња*. Остали асоцијати су: *змај (8), жад (6), бицикл (5), кишобран (2), фењери, баруџи, кинеске фигуре, кинеске куће, занимљиве куће, фенг шуи*. Осим тога помињу се: *Би Пао, оиџум, Кинг Конг, Нинџа корњаче, гоку, динг-донг*.

Код испитаница у категорији *карактерне и психичке особине* присутне су следеће асоцијације: *прилагодљивост, сирејност, жилави — неће гром у коприве...; на први поглед могу да делују сурово и хладно, дисциплинованост народа, вредноћа, мир*. Код испитаника: *радан народ, фанатизам, грамзивост, послушност, дисциплинованост, вредноћа, тајанственост, сиротиња, сложеност*. За једну испитаницу асоцијација је *мајемајичари*, а то образлаже на следећи начин: *кажу да су Кинези добри мајемајичари и да држе до школе, али то је некад било да ли је и сада не знам*. Често се као асоцијација јавља *масажа*. За једног испитаника асоцијација за Кину су *интимни односи: не знам зашто су карактеристичније гејше у Јапану, кад то све појиче од Кинеза*. За једну испитаницу асоцијација на Кину је *љубање: по неким исцртавањима Кинези љубу највише на свету, па онда ми. Уствари смо исти, само што су они бројнији*.

Код средњошколаца су асоцијације из ове групе позитивне. Код ученица трећег разреда (3): *вредни људи; вредни су; савршенство*. Код ученика четвртог разреда (8): *само раде; вредни; рад; сналажљиви; сналажљивост; озбиљни; ујорни; идеја (стваралачка)*.

Асоцијације везане за *писмо, језик, говор* су: *компликован језик, необичан језик, језик, кинески језик, говор, језик, акценци, кинеско писмо, писмо*. Код анкетираних особа женског пола преовладавају асоцијације везане за говор, а код мушких за писмо. Код средњошколаца су асоцијације из ове групе позитивне, истичу занимљивост, сложеност и необичност језика. Једна асоцијација се односи на Кинеза као говорника српског језика: *лош српски*. Као и у старијој групи, испитанице мушког пола помињу само асоцијате у вези с писмом, док испитанице женског пола имају већи број асоцијата у вези с говором. Код ученица трећег разреда

асоцијације везане за *писмо, језик, говор* (14): *кинеска слова* (4); *језик* (2); *писмо* — *кинеско; занимљив језик; шезжак језик; компликован језик; кинески језик; мно̀го нера̀зго̀вешно̀ брбља̀ња; необичан и брз говор; лош српски*. Код ученика трећег разреда: *писмо* (11); *кинеско писмо* (7); *кинески знаци; њихово писмо; слова; друкчија и необична слова*. Код ученица четвртог разреда (8): *кинески знакови — слова; кинеска слова; кинески симболи; чудна слова; занимљив језик и слова; шезжак језик за писање и учење; кинески; говор (необичан)*. Код ученика четвртог разреда писмо (6): *писмо* (2); *симболи (кинеска слова); кинески симболи; кинеско писмо; писмо...*

Код испитаница су чести асоцијати везани за природу, најчешћи је бамбус. Једна испитаница је написала: *прелепа природа у јесен (хвала едукативним емисијама Школског програма!)*. Остале асоцијације су: *права, цвет кајсије, уређење цветња, турске, кордицејс (биљка)*. Од животињског света: *коала, чау-чау пас, пацови, панда, беле коке*.

Асоцијације средњошколаца у вези са животињским светом: *пси, мачке, панда, пајка*. Асоцијати средњошколаца у вези с природом: *кинески врбови* (2), *бонсаи; једно специфично дрво за које не знам име; излазак Сунца*.

Асоцијације везане за борилачке вештине бројне су код особа оба пола: *борилачке вештине, ојасни шешачи..., таи чи, карате, Брус Ли, Џеки Чен, кунг фу*. Асоцијације у вези са спортом: *гимнастика (сјориска), Јао Минг, ошварање олимпијаде, олимпијада, Олимпијске игре*. Код средњошколаца асоцијације из ове категорије бројније су код мушког пола. Осим општег појма *борилачке вештине*, помињу се конкретно кунг фу, карате, као и Брус Ли и Џеки Чен. Занимљиво је да помињу и нинџе иако су пореклом из Јапана. Асоцијација *мафија* присутна је свега три пута. Асоцијације у вези с борилачким вештинама код ученица трећег разреда (9): *борилачке вештине* (4); *Џеки Чен* (2); *Брус Ли; кинеска мафија; ошмица*. Код ученика трећег разреда (24): *Брус Ли* (9); *борилачке вештине* (7); *Џеки Чен* (3); *нинџе* (3), *нинџа рајници; кунг фу*. Код ученица четвртог разреда (9): *борилачке вештине* (4); *карате; кунг фу; нинџа; Брус Ли, Џеки Чен*. Код ученика четвртог разреда (15): *кунг фу* (3); *Брус Ли* (3); *борилачке вештине* (2); *карате (борилачке вештине); нинџе; мачеви; Џеки Чен; Шаолин; мафија* (2).

Код средњошколаца се као асоцијација јављају *Олимпијске игре 2008*. и њихова *савршена организација*. Код ученица трећег разреда (8): *олимпијада* (4), *олимпијске игре, олимпијада у Пекинџу, Пекинџ 2008, Пекинџ (олимпијада)*. Код ученика трећег разреда (12): *олимпијада* (11); *Птичије гнездо (олимпијада 2008)*. Код ученица четвртог разреда (6): *Олимпијске игре* (2), *Олимпијада* (2), *Олимпијске игре 2008; птичије гнездо (олимпијада 2008) савршена организација*. Код ученика четвртог разреда (2): *олимпијске игре 2008, олимпијада 2008...* У вези са олимпијским играма је и асоцијација *сјорис*. Присутна је код ученика трећег разреда (4): *најбољи гимнастичари; Јао Минг — кошаркаш, Јао Минг* (2).

У категорији *религија* најчешће асоцијације су *будизам, Буда, будистички манастири*. Међутим, код неколико испитаника православне вероисповести помињу се *свешти Јован Шангајски и свешти Инокентије Хер-*

сански (??). Један испитаник је написао: *Кина је царство коме једино недостијаје Православље*. Осим тога једна испитаница има асоцијат *Лао Це*. Само је једна испитаница као асоцијацију имала *мешовито бракове и кршћавање*, јер је присуствовала крштењу Кинеза у православној Цркви што је на њу оставило јак утисак. Код средњошколаца има пет асоцијата из ове категорије: *будизам (2); буда; лепа вероисповест, будизам*. Асоцијације у вези музике су: *јенџајоника, црне дирке*.

Две испитанице имају асоцијације у вези непријатног мириса: *мирис, смрад*, а један испитаник помиње *смрад*. Једна жена ми је упечатљиво рекла: *ови наци на бувљаку су ми покварили слику о Кини. Одмах ми дође на памет онај непријатни мирис!* Друга сматра да су *Кинези много очајни кад су овде дошли. Жао ми их је. Кинескиња спава њрљаве ноге на робу коју продаје*. Код средњошколаца асоцијације из ове категорије осим у контексту хране помињу се и самостално или у вези с одећом. Код ученика трећег разреда *смрад се помиње 7 пута*. Код ученица четвртог разреда асоцијације везане за *смрад* (осим хране) присутне су у 10 случајева: *смрад (4); непријатан мирис (3); смрад (чудан мирис); ужасан смрад; непријатан мирис одеће*. Код ученика четвртог разреда (2): *непријатан мирис; лоше смрде*. Дакле, укупно 19 асоцијација у целокупном узорку — 10%. Код средњошколаца у вези с нечистоћом постоји 6 асоцијата: код ученика трећег разреда један — *њрљаво*, а код ученица четвртог разреда 5 — *њрљавишина (2); широк; нису чисти* — 3%.

По питању болести и лекова код испитаника се појављују следеће асоцијације: *лек прошив леукемије, ишчији жриј*. Код средњошколаца асоцијације из ове категорије присутне су код ученица трећег разреда (3): *зараза, сарс, жутица*; код ученика трећег разреда (2): *сарс, ишчији жриј*. Код ученица четвртог разреда присутан је само један асоцијат *болест*. Укупно шест асоцијата у целокупном узорку, дакле 3%.

Асоцијације на реч Кинез. Кинез је према једној испитаници: *мученик као и Кина, али се бори да њреживи и да се нађе свуда, а њишом остане Кинез*.

Највећи број асоцијација на реч *Кинез* код испитаница је везан за карактерне и психичке особине. Пре свега се истиче марљивост Кинеза (*радан, рад, марљивост, вредни, неко њредан, обавља њслове које не може крућан човек, врло њошћују и брину се за свој њосао и врло су вредни; много раде и сћанују у лошим сћановима; многи Кинези су њошћуно необразовани и свуда су јефћина радна снага; у већини случајева су врло симџаћични и раде за мале џлаше*), затим њихова ведрина (*ведрина, осмех, љубазност, широк осмех*), мирноћа (*мир, мирни људи, смиреност, жледа своја њосла*), скромност (*умереност, скромност*), а осим тога: *мудрост, џищина, бука, џрџељив, консџираћиван, још увек су у већини зајушћени у њожду хџијене, нерасћознајљивост, џрошћокол, смешно, љуш*. Иако постоје асоцијације у вези са сиромаштвом, један испитаник сматра да *значајан део њих овде живи џрстћојним живошћом и ради, возе аушћомобиле и џо добре*.

Асоцијације испитаника у вези с карактерним и психичким особинама такође су претежно позитивне. Истичу се *радност* и *џајансћивеност*: *расположен, насмејан, осмех, осмех, задовољан са мало, брз, мар-*

љив, делује као да је добар, радан, талентован, вредан, вредан човек, ради цео живот, неразумљив, упорност, скромност, послушност, пожртвованост, оданост, непросвећеност, радан, ћутљив, анонимност, скрива осећања, тајанственост, традиционалан, поштовалац предака; спреман да превари због личне користи; *исцртајносћ, ујорносћ, њеданњносћ, ѡрецизносћ, ѡајносћ, ко Јајанац (мало ѓори).*

Један испитаник је написао: *Кинез? То је исцртајносћ, ујорносћ, њеданњносћ, ѡрецизносћ. Погледај у Земуну оне ѡласћенике ѡћо је најравио Кинез. Мислим да је цео ѡај ѡсао у нашем ѓраду ѡреузео он. Од њега се кућје навелико.*

Код испитаница је присутан велики број асоцијата у вези с физичким изгледом Кинеза. Највећи број асоцијација у овој категорији односи се на телесну грађу, тј. низак раст: *мали, мали (ниски расћом), ниски расћ, низак расћ, ниски и мрцави, мали расћом, расћом мали),* облик очију (*косе очи, косоок, косо*), боју коже (*жуће коже оћћоран, жућ ѡен, жућ, жућа раса*), косу (*равна црна коса, коса црна, црна коса, мали црни*). Осим тога помиње се и *сћецифичан облик лица*. Асоцијације испитаника у вези са су: висина (*мали човек, низак, мали, мали, ниски расћ*), боја коже (*жућ, жућа раса*), облик очију (*косе очи, кос, косих очију, човек косих очију и њејравилно набијених зуба*), остало (*хекћичан, синиди и монголи*).

На трећем месту су асоцијације у вези с борилачким вештинама. Код особа оба пола најбројнија асоцијација је *борилачке вешћине*, а затим: *Брус Ли, Цеки Чен, ѡаи чи, добар борац, мач*. Асоцијације у вези са спортом: *сћони ѡенис, добри ѓимнасћичари и клизачи (ћо ѡраћим)*. Остале асоцијације су у вези с језиком и писмом (*велики број знакова за ѡисање, језик, ѡсебан ѓовор*), храном (*ѡиринач, ѓаји ѡиринач, ѡћћаићи за јело, смрдљива храна (не волим је), чај, чајциница, женама (ѓејше, Кинескиње), религијом (ѡаганизам, будизам), артефактима (ѡећарде, ламћиони, вози бицикл), заједницом (кинеска чећврћ, сложносћ), бројношћу (ѡријадник великоѓ народа, има их мноѓо) Чест асоцијат су *мрави* што је у вези с бројношћу: *као мрави*. Две асоцијације се односе на непријатан мирис: *смрад*. Код испитаника је честа асоцијација *Мао Це Тунѓ*. Само се по једном помињу *Конфучије* и *Ли Пенѓ*. Код испитаника оба пола чест асоцијат је *змај*.*

Иако постоје асоцијације у вези са сиромаштвом, један испитаник сматра да *значајан део њих овде живи ѡрисћојним живоћом и ради, возе аућомобиле и ћо добре*. Четворо испитаника као асоцијацију наводи *сћрах*. Овај асоцијат је чешћи код мушкараца, један је написао: *немам асоцијације осим да се ѡлащим окућације, да нас окућирају за њих је мачији кашаљ*.

Асоцијације на реч *Кинескиња*. Многе анкетиране особе мушког пола нису имале никакве асоцијације на реч *Кинескиња* или много мање асоцијација у поређењу с испитаницама. Код испитаница најбројније асоцијације на реч *Кинескиња* су из категорије физичког изгледа. Упадљив је изненађујуће велики број различитих позитивних категоризација. Најчешћа је лексема: *леја*. Затим су асоцијације везане за елеганцију: *елеганћна, елеганција, елеганција у једносћавносћи, ѓрациозна*. Велики број асоцијација се односи на косу — *сјајна ѡамна коса, коса, црна коса, црна*

џусџа коса, коса (џунђа), црна, грађу и висину (сиџне џрађе, низак расџ, ниске жене, мале, сиџне, сиџне — али не знам да ли им је џо нека џенерална карактеристџика, мала), лице (косе очи, косоока, очи, косооке црнке, мали нос, мала уста), стопало (ход и мала стопала, мала стопала), боју коже (жута). Само је једна констатација: све су исџе. Код анкетираних особа мушког пола у овој категорији јављају се асоцијати: лепота (неке су леје, симџаџична жена, слаџка), облик очију (косоока, косе очи), телесна грађа (мала, ниски расџ, ниска, мрџава, сиџна, округласте) жута, коса (црнке).

Код испитаница су асоцијације у вези с карактерним и психичким особинама на реч *Кинескиња* претежно позитивне. Истиче се марљивост и послушност Кинескиње: *ђуџање, срдачностџ, џоџлина, вредна, мирне, џихе, насмеџеностџ, смиреностџ, невероватно џослушна, џослушностџ, скромне и кроџке џрема муџкарцима, нису џубазне, бука*. Веома су честе асоцијације у вези с децом: *деца, бебе у буџику, џомила деце, жена са мнођо деце*. У вези с гардеробом подељене су асоцијације које се односе на традиционалну кинеску женску ношњу (*кимоно, џнале за косу, инџересанџна џардероба, лејеза*) и одевни предмети које код њих купују (*кинеска џуџкава јакна, куџађи косџим*). Асоцијације испитаника у овој категорији доста су амбивалентне. С једне стране Кинескињу описују као *вредну, насмеђану, скромну и најађену жену*, а с друге као *ђричљиву, бучну и неуредну*, тј.: блага нарав, тиха, умиљата, послушност, манипулативна, пожртвована жена неког Кинеза, жена-ратник (позитивно), опаснија од Кинеза, марљива, озареност у ревновању, скромност, не јури за модом, добра мајка; толико се смеју... напађене жене и народ...; напађена, причљивост, бучне и неуредне, необразоване, бучност).

Код испитаника оба пола честе су асоцијације из категорија спорт: атлетика, клизачице, гимнастичарке. У категорији музике асоцијације су: *џесма Дејвида Бовија „Little China Girl“; музика*. Асоцијације у вези с трговином: *'...овде џџо џледамо, воде заједничке џослове са мужевима бара-бар...'*, *џрђовина, блок 70*. Код испитаница су честе асоцијације у вези с културом, традицијом: *џрадиџија, чај, џозориџна џминка, бела маска, увезивање сџоџала, свилене бубе, сунџобран*. Код испитанка се јављају асоцијације у вези с артефактима (*маска, кимоно, шеџири*), као и у вези хране (пиринач). Асоцијације у вези са женским особама: *Кеи Лао, Фул Чи (цариџа), Занђ Зији (или Зији Занђ — џлумиџа), Гонђ Ли, Перл Бак*.

Асоцијације испитаника у вези с *инџимним односима* су ретке и веома амбивалентне. Наиме, један испитаник (стар 55 година) сматра да су Кинескиње *ружне женске — мале, немаџ за џџа да их ухваџиџи*, док други (стар 31 годину) вели: *нисам ниједну Кинескињу, али кажу да су као Циђанке и боље*. Постоји мишљење да су *ђредане брачном друђу*, а често се помиње реч *конкубина*. Код средњошколаца се јављају асоцијати из ове категорије на реч *Кина: џејџе (3); Мемоари једне џејџе (2), књиђа „К умеђу џубави“; џрансвесџиџи*.

* * *

Знање савремених Срба о Кинезима, углавном, постоји на нивоу медијске информисаности и на основу контаката с представницима ки-

неске заједнице у Србији. У том смислу се разликују две врсте стереоти-па Срба о Кинезима. Једни су везани за представе о *кинеским Кинезима*, тј. Кинезима у Кини, а други су о *српским Кинезима*, тј. Кинезима који живе у Србији.

Приметне су разлике у асоцијацијама код средњошколаца и осталих испитаника. Код средњошколаца је у категорији *географских појмова* најбројнија асоцијација *Блок 70*. То наводи на закључак да су у испитиваној групи *домаћи Кинези* имали велики утицај у формирању слике о Кини и Кинезима уопште. С друге стране, готово сви старији испитаници независно од пола и образовања наглашавају разлику између кинеске популације у Кини и оне у Србији. Код испитаника оба пола најчешћа асоцијација на реч *Кина* је *Кинески зид*. Један испитаник ми је у разговору рекао: *Кина? Па, то је далеееко, други свет. Асоцијација за Кину је сама Кина. То је појам за себе. Ове Кинезе код нас не рачунам*. Једна испитаница је констатовала: *да није Кинеза многе ствари не би имали. С друге стране — Кина! То је таква култура! Кинески зид! Не могу да повежем да су ови овде поштомци те културе и тих династија!* Чест асоцијат на реч *Кина* је Јапан као и асоцијације у вези с Јапаном (на пример, суши, нинџе и сл.). Ту је илустративна прича о Ромима који би да врате Кинезе у Јапан.

Позитивни асоцијати у целом истраживаном узорку су бројнији од негативних. У категорији *физички изглед* преовладавају асоцијати који су у вези с *различитошћу*, али су само на нивоу констатације. Код особа женског пола асоцијације у вези с физичким изгледом и особинама на реч *Кинескиња* су упадљиво позитивне. Асоцијати из категорије карактерних особина такође су позитивни, већим делом се односе на марљивост и ведрину.

Највећи број негативних асоцијата је код средњошколаца, а односи се на храну. С друге стране, код осталих испитаника скоро да нема негативних асоцијата у вези кинеске кухиње. Асоцијати се разликују и у зависности од тога у ком делу града живе испитаници. Код испитаника с Новог Београда који станују у непосредној близини кинеске заједнице чешћи су асоцијати у вези *непријатног мириса* и *нечистоће*. Осим тога, анкетиране особе женског пола чешће помињу лош квалитет кинеских производа, док мушкарци помињу развијену кинеску технологију.

Изненађује чињеница да су код одраслих испитаника бројне асоцијације из категорије *уметности и културе*. Томе су допринели и савремени медији. Поменућу опет испитаницу која је написала: *хвала едукацивним емисијама Школског програма!* Осим тога, битну улогу у упознавању кинеске културе одиграла је филмска уметност. Асоцијати *Брус Ли* и *Џеки Чен* јављају се и на реч *Кина* и на реч *Кинез* код испитаника свих узраста. Као паралелу треба поменути да је и домаћа кинематографија одиграла улогу у упознавању Југославије и Србије од стране Кинеза. Наиме, многи Кинези су прве утиске о Југославији стекли захваљујући ратним филмовима.¹⁹ У то сам се и сама уверила приликом студијског бо-

¹⁹ <http://www.medioclub.cg.yu/zanimljivi/zanimljivi08-00/23.htm>

равка у Атини као стипендиста фондације *Александар С. Оназис*. Покушавала сам да објасним једном професору Кинезу шта је и где је Србија. Када сам му поменула Југославију одушевљено је узвикнуо: *Валџер!* Друга личност, која се појављује као асоцијат, чак и код млађих испитаника је Мао Це Тунг (и у вези с тим комунизам). Затим су личности из сфере спорта, док се Конфучије и Лао Це помињу само по једном. Занимљиво је да се у категорији *релиџије* осим будизма који је окарактерисан као *ле-џа вероисповести* јављају и православни светитељи.

Како ће се етнички хетеростереотипи Срба о Кинезима даље мењати зависи од више различитих чинилаца. Пре свега то су друштвенополитички фактори и слика о *друџом* која се креира претежно путем медија. Дакле, какви ће стереотипи бити зависи од оних који их стварају. Међутим, независно од политике и медија, уколико кинески трговци почну да доносе квалитетнију робу на српско тржиште, вероватно ће се код купаца и стереотип о квалитету робе променити.

CONTEMPORARY SERBIAN STEREOTYPES
ABOUT THE CHINESE IN BELGRADE:

When you say China, I think about Block 70 or...

by

Gordana Blagojević

Summary

The Chinese widely settled in Serbia in the 1990's. There is no official data on the real number of the Chinese living in Serbia. Most of the Chinese live in New Belgrade, near the shopping center at Block 70. Media images of the Chinese community in Serbia, especially in Belgrade are at the level of *urban legend*. Those are stories about their number, nutrition, non-dying, fictitious mixed marriages, etc. Knowledge of contemporary Serbs about the Chinese mainly exists at the level of media information or it is based on contacts with representatives of the Chinese community in Serbia. In this sense, there are two different kinds of stereotypes among the Serbs about the Chinese. Some are related to the picture of the *Chinese Chinese*, i. e. Chinese in China, and others are pictures of the Serbian Chinese, i. e. Chinese who live in Serbia. Association differs according to age structure and depending on which part of the city examinees live in. Almost all of the older examinees, regardless of gender and education, emphasized the difference between the Chinese population in China and those in Serbia. In addition, films made a significant role in getting to know Chinese culture. Association with Bruce Lee and Jackie Chan appeared to the words *China* and *Chinese* among examinees of all ages. How ethnic hetero-stereotypes about the Chinese in Serbia will continue to change depends on different factors. First of all, on social and political factors and images of someone else mainly created through the media.

САДРЖАЈ CONTENTS

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ / ARTICLES AND TREATISES

Благоје С. Бабић, Економски односи међу словенским земљама — Economic Relations between Slavic Countries	7
Радован Поповић, Серијал <i>Велики Брат</i> и инферналност поново стеченог раја — The <i>Big Brother Show</i> and Infernality of the Regained Paradise	21
Јелица Петровић, Ивана Михаић, Марија Зотовић, Никола Капор Стануловић, Породичне улоге оца и мајке у породицама у процесу транзиције — Family Roles of Father and Mother in the Families in the Process of Transition	31
Гордана Благојевић, Савремени стереотипи Срба о Кинезима у Београду: <i>Када кажеш Кина, мислим Блок 70 или ...</i> — Contemporary Serbian Stereotypes about the Chinese in Belgrade: <i>When you say China, I think about Block 70 or...</i>	47
Наташа Голубовић, Друштвени капитал и економско-теоријски „империјализам” — Social Capital Concept and Economics “Imperialism”	63
Јована Милутиновић, Различити приступи квалитету образовања — Different Approaches to the Quality of Education	75
Иван Јерковић, Паја Радосављевић (1879—1958): поруке једне успешне каријере и неуспешне мисије — Paја Radosavljević (1879—1958): Messages of a Successful Career and Unsuccessful Mission	89
Гордана Каћански-Удовичић, Адресирање писама митрополиту Мелетију Павловићу (1831—1833) — Addressing the Letters to the Metropolitan Meletije Pavlović (1831—1833)	101
Станко Цвјетићанин, Мирјана Сегединач, Самостални рад ученика у настави познавања природе — The Self-directing Work of Pupils in the Subject The Principles of Nature	113
Слободан Благојевић, Иво Маринић, Генеза и развој теорије одрживог развоја — Genesis and Development of the Theory of Sustainable Development	123

ОСВРТИ / COMMENTS

Драго Његован, Софија Божић, <i>Срби у Хрватској 1918—1929.</i>	131
---	-----

ПРИКАЗИ / REVIEWS

Маринко Бошњак, Социоекономске студије професора Љубомира Маџара	137
Дејан Обућински, <i>Иџумановљева задужбина</i>	145
Димитрије Вујадиновић, <i>Шест миленијума хлеба</i>	146
Зоран Гудовић, <i>О хийеројирошачком друштву</i>	148
Часлав Оцић, <i>Подвиг Јована Радојчића</i>	151

ISSN 0352-5732 / UDK 3(05)

ЗБОРНИК

МАТИЦЕ СРПСКЕ
ЗА ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ

128

НОВИ САД
2009

Зборник Матице српске за друшћивене науке издаје Матица српска
Излази четири пута годишње
Уредништво и администрација: Нови Сад, Улица Матице српске 1
Телефон: 021/420-199
Proceedings for Social Sciences published by Matica Srpska
Published quarterly
Editorial and publishing office: Novi Sad, Ul. Matice Srpske 1
Phone: 381 21 420-199
www.maticasrpska.org.yu
e-mail: zmsd@maticasrpska.org.yu

Редакција *Зборника Матице српске за друшћивене науке* закључила је
128. свеску 23. октобра 2009. године
За издавача: проф. др Душан Николић
Стручни сарадник Одељења: Јулкица Боаров
Лектор и коректор: Мирјана Зрнић
Технички уредник: Вукица Туцаков
Штампање завршено децембра 2009. године

Компјутерски слог: Младен Мозетић, ГРАФИЧАР, Нови Сад
Штампа:
Тираж: 400 примерака

CIP — Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

3(082)

ЗБОРНИК Матице српске за друштвене науке /
главни и одговорни уредник Часлав Оцић. — 1984,
св. 76— . — Нови Сад : Матица српска, Одељење за
друштвене науке, 1984— . — 24 cm

Четири пута годишње. — Резимеи на енг. језику. —
Наставак публикације: Зборник за друштвене науке

ISSN 0352-5732

COBISS.SR-ID 3360258

Штампање овог *Зборника* омогућило је
Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије